

I

Disibodenberg, Tyskland
1148-1150

1

Natten gør mennesker blinde. De venter på månen og stjernerne, de tør ikke bevæge sig i mørket af frygt for vilde dyr og skarpe sten. Ørerne vokser, ræveskrig og agerhønenes rustne klage er blæsebølge, der puster til angstens bål. Natten tilhører dæmoner og de dødes sjæle, natten er en ørken, der forviser ensomme vågne til et svimmelt fængsel af lytten. Hildegard vogter over en hemmelighed. Før sov hun, men nu er hun vågen. Engang var Volmar hendes lærer, nu skriver han det, hun ser. Da hun var helt ung, sagde hun engang til ham, at deres sjæle var forbundne, som om et usynligt reb løb fra den ene til den anden. Det er mellem laudes og prim, det er to dage efter Mikaelmesse, efteråret er på vej, det slår koldt og pludseligt ud i skyggen på de lune eftermiddage. Det er en overskyet nat, mennesker må famle sig frem, mens dyr følger hemmelige duftspor. Hildegard leder efter Volmar. Hun ligger i sin seng, hun har lukkede øjne, det er som at gå op ad en stejl trappe, anstrengelsen samler sig i et punkt bag panden. Punktet er et lys, kransen om vægen oplyser rum for rum i mandeafdelingen, hun ser den døde stilhed i refektorium og kapitelsal, grå og fnugget som himlen, når det sner. Bag panden fortsætter hun tværs over de sovende brødre i dormitoriet, de er flimrende, mørke skraveringer, et stykke kul i en barnehånd. Hun ved ikke præcis, hvor Volmars seng står, men hun plejer at kunne se ham som et glitrende punkt af blå, kornblomst, himmel, due. Hun leder efter ham mellem de sovende, men hun finder ham ikke. Angst er en slange, der kryber ind i kroppen, den kryber gennem hendes hals, så hun ikke kan få vejret. Åndeløs, åndeløs frem og tilbage mellem sengene, hvor er du, Volmar? Hvor er du henne? Infirmeriet er rødt og stille, de syge er forbundne af streger og mønstre, blod og kulstøv. I scrip-

toriet er der heller ikke nogen, det gør ondt i hovedet at anstrenge sig sådan, tankerne gør oprør mod denne streng-
hed, de flakker i alle retninger: køkkenhus, dormitorium,
badstue, kapitelsal, rundgang, infirmeri, urtehave, kirke-
gård. Alt forstener i en panisk og rundtossed dans, Hildegard
sætter sig op med et ryk, stirrer og stirrer, holder hænderne
op foran sit ansigt. *Volmar sover bare, sover, sover, sover.* Hun
banker ordenes rytme mod brystbenet med en knyttet hånd.
Floden går over sine bredder, Volmar drukner i tankernes
vilde sprøjt, hvis han er død, har hun talt med ham for sidste
gang uden at fortælle ham det, hun holder hemmeligt for
alle. Fantasien trækker al fornuft ud af hende, hun vil græde,
men hendes øjne brænder, hun beder, men angsten er en
strøm, der trækker hende væk fra Herren. Hvis Volmar er
død, vil hun gå midt over, så vil den forfærdelige ensomhed,
hun har følt ved at holde synet hemmeligt, kun være en mild
forsmag på resten af livet. Hun presser fingrene mod øjnene,
flammedans, springende stjerner. Hun kalder på Gud, så det
gør ondt i brystet.

Disibodenberg, 1. oktober 1148

Vi er snart færdige, sagde Volmar i går, er du klar over det? Det var kommet bag på Hildegard, at han havde sagt sådan. Naturligvis er hun klar over det. De har arbejdet i årevis på *Scivias*, i august modtog hun den vision, der vil fuldende værket. Det var en af de sidste hede dage, de måtte opgive at arbejde midt på dagen. Nætterne var næsten lige så varme som dagene, huden blev opløst af sved, uldtøjet kløede ulideligt mod kroppen. Hestene stod med ludende hoveder i stalden og orkede knap at svirpe fluer væk med halen, i folden nappede gederne tørre barkstrimler af de lave træer og søgte sammen i skyggen. Efter måltidet var kvinderne stille og ugidelige. Hildegard lod dem bade deres ansigt og hænder i det kolde vand, der bliver ledt op fra floden. Hun lod dem ligge på deres senge, lod dem være i fred. Hendes egen celle, der vender mod nord, er sædvanligvis velsignet kølig om sommeren, men disse augustdage var en undtagelse. Hun havde trukket sig tilbage for at bede og havde ikke nået at knæle, før det levende lys viste sig for hende. Hun havde siddet på sengen, mens lyset havde glattet væggens ru sten, gjort luften levende. Bagefter var hun hverken syg eller udmattet som så ofte, når lyset har vist sig for hende. Hun havde set den nye himmel og den nye jord, set verden efter dommedag. Den sorte hinde, der havde omsluttet elementerne, var borte, det var enden på de vandrende tider. Cellen havde genlydt af englenes lovsang, og lyden hørte først op, længe efter lyset var borte. Bagefter kunne hun ikke hverken nynne melodien eller huske ordene, men vidste kun, at det havde været så smukt, at hun græd.

Vokstavlen var blød og fedtet i heden, så hun ville ikke skrive synet ned med det samme. I stedet havde hun løbet hele vejen over til infirmeriet, hvor hun fandt Volmar. Han lå

på en madras i urtedepotet, luften var tung af krydrede dufte, sveden løb frem under hendes slør. Hun kunne ikke skrive med det samme, men de kunne glæde sig sammen. *Scivias*: Kend Guds veje, mennesket for vild, men Gud gjorde sin egen søn til vej. Guds frelseplan er blevet forklaret så tydeligt i de forudgående syner, at de begge to vidste, at noget måtte følge visionen om dommedag.

Selv med Volmars grundighed og hendes eget ubønhørlige krav om perfektion kan der næppe være mere end få måneders arbejde tilbage, før værket er fuldendt. De genoptog arbejdet i scriptoriet midt i september, men indtil høsttravlheden har lagt sig, kan de kun arbejde i nogle timer indimellem. Volmar har tegnet skitsen til illuminationen med kul, og snart vil kirkens folk læse det og undre sig over, at de ord virkelig er gået gennem Hildegard.

I går gik hun over i scriptoriet efter at have været i infirmeriet. Volmar havde bedt hende om at komme for at godkende farven på den hellige jomfrus kappe. De var alene; på Volmars skrivepult stod alt i samme pertentlige orden som altid.

»Vi er snart færdige. Er du klar over det?« havde han spurgt, og hans ansigt havde ikke røbet hverken glæde eller sorg. »Nu kunne en anden let fuldføre arbejdet,« havde han tilføjet ganske stille, og hun havde ikke vidst, hvad hun skulle svare. Ingen anden kan så trofast gengive det, hun fortæller, og skabe billeder så smukke som Volmar, hendes egne hænder er knap egnede til at skrive almindelige bogstaver.

De havde ikke talt mere om det. Den hellige jomfrus slør er rødt som ild og blod og liv, kronen på hendes hoved skal være af guld. Ved siden af hende har Johannes Døberen himmelvendte øjne. Ingen har bedt så utrætteligt for menneskene som de to.

Søvnløshed er djævløst, søvnløshed er en iskold vintersøl, der afslører hvert et mærke på huden. Det er nat, Hildegard taler til mørket og frygter tåbeligt for Volmars liv. I går svarede hun ham ikke, fordi den hemmelighed, hun ikke har fortalt ham, er en kampesten, som ordene ikke kan komme forbi. Hun hørte, hvad han sagde, og blev ked af det. Hun

ville svare, men hendes tanker blev til et mylder af de blinde insekter, der lever godt i kulden og fugtigheden under sten. Hun har aldrig før holdt noget skjult for Volmar. Hun har betroet sig til ham og stolet på ham i ét og alt, lige siden han blev hendes lærer, da hun ikke var mere end fjorten år gammel. I den sidste tid har hun over for sig selv forklaret sin tavshed med, at hun vil skåne ham. Hun vil ikke påføre ham lidelse, det vil være meningsløst, når det, hun har set og fået befalet, alligevel umuligt kan lade sig gøre. Hun skjuler sin skam over ikke at ville lytte til Gud, bliver skiftevis tavs og indesluttet, opfarende og urimelig.

Dengang paven gav hende sin godkendelse til, at hun måtte tale og skrive om det, hun ser i det levende lys, havde både hun og Volmar forestillet sig, at alt ville blive lettere. Hun fornemmede, at en ny travlhed ville sætte ind, og det fik hun ret i. Folk skriver til hende og beder hende om råd, pilgrimsstrømmen er taget til. Men midt i travlheden havde hun ventet at finde ro i den stille, udmattede glæde, der følger, når sindet har åbnet sig og givet herligheden fra sig. Al den sygdom og al den smerte, hun har måttet lide, havde hun i lyset af pavens velsignelse blot slået hen som fødselsveer, og hun tænkte, at hun med tiden ville glemme det på samme måde, som en fødende kvinde kan glemme alle trængsler og hengive sig til kærligheden til sit barn.

Hildegard har ligget og stirret ud i mørket så længe, at natten synes uden ende. Det gør ondt i hendes knæ, hendes fødder sover. Den tåbelige forestilling om, at hun kunne stå ved siden af Volmar og glæde sig rent og smukt over det, der er fuldbragt, er bristet. Hun stryger sit ansigt, hun stikker hænderne ind i sine ærmer for at holde varmen. Hun lover sig selv, at hun ikke længere vil underlægge sig sit eget svigtende mod, at hun, så snart hun får mulighed for det, vil fortælle Volmar alt og igen blive som før. Hun lytter til sit eget åndedrag, let og stakåndet, fodtrin gennem knitrende frost. At fortie det, hun har set, er ligesom at lyve. Løgn er en økse, der flækker en hovedskal, løgn er en markbrand lige før høst. Det er hendes skyld, at en ond tavshed vokser frem mellem hende og andre mennesker. Det er hende der bærer ansvaret for den rådvildhed, hun ser i Volmars blik.

Hun sætter sig halvt op, hjertet svinger igen sin pisk over åndedrættet, lette skridt bliver til klodset løb, frost bliver til sne, knæhøje driver, som hun må kæmpe sig igennem. Volmar siger, at han tjener Gud ved at tjene hende. Volmar tror altid det bedste om hende, han møder hende dag efter dag på samme måde: mild, tålmodig, udholdende. Nu virker selv hans venlighed som et ansvar, der er for tungt at bære. Lukker hun ørerne for Guds vilje, åbner hun sin dør for Djævelen, og når han har slået hende med råddenskab, vil den brede sig til Volmar, på samme måde som et muggent æble kan smitte et andet. Han tror, hun er stille for at søge Gud, mens hun i virkeligheden holder ham væk for at kunne bevæge sig længere og længere ind i et spind af løgn og fortielse.

Hvor er du henne? hvisker hun til mørket som et barn, der kalder på sin far. *Du må ikke forlade mig.* Skyggeansigter driver gennem natten. Hildegard blunder, og Jutta står med ét ved siden af sengen, hun er nøgen, som da de vaskede hende på dødslejet, den tunge lænke skærer sig ind i hendes kød. »Hildegard,« hvisker hun og rører ved hendes ansigt, så Hildegard farer op med et sæt.

Hun tør ikke sove mere, hun ligger vågen, indtil hun hører tjenestepigen tænde op i ildstedet før daggry. Det er søndag, og kvinderne skal deltage i højmessen i kirken i stedet for kun at bede tidebønnerne og synge salmerne i refektoriet. Hun vasker sit ansigt i kummen foran refektoriet, hun lytter efter liv. Pigerne står op, de gør sig klar til prim, de friserer deres hår og fæstner de gulvlange silkeslør, de klæder om til festdagens hvide, guldbroderede kjoler og pynter sig med guldkroner. Der er ingen, der taler, lyden af trin og stof og vand og ildrageren mellem gløderne er en evig, rastløs rumsteren. Hildegard ser ikke på sine døtre, nattens meningsløse angst vil ikke lade hende i fred, og hun lytter: Vil klokken slå dødeslag for Volmar, før der ringes til prim?

Hildegard bliver lettet, da hun ser Volmar blandt brødrene i kirken. Et glimt af hans alvorlige ansigt, da hun fører kvinderne til koret. Hun ser ham så ofte, at hun ikke ser ham ordentligt længere, men i det glimt er hans ansigt nyt og fremmed. Den måde, kindbenene rager ud under øjnene,

gråviolet skygger, mundens smalle streg, ingen af dem er unge længere.

Hun er rystet og skamfuld over nattens angst, hun burde ikke bekymre sig om noget, der ikke er i hendes hænder. Synd er alt det, der skiller et menneske fra Gud, angsten er en kile af jern, der kan flække selv det yngste og mest smidige træ. Kvinderne står uroligt, Richardis tysser på dem. En fugl har forvildet sig ind gennem et af de øverste kirkevinduer, den basker med vingerne, men taber alligevel højde. Mere skal der ikke til for at forstyrre koncentrationen, tænker Hildegard og løfter en formanende finger. Der er halvmørkt i kirken, der er en råhed i vejret. Fuglen opgiver, lader sig tumle lodret ned gennem midterskibet, forsvinder med en tør og hvislende lyd. Kvinderne samler sig, Agatha klør sig nervøst på skulderen, den kradsende lyd af groft uldstof. En fugl, der falder, bliver alt for let til tåbelige varsler for den, som i forvejen vakler desorienteret gennem verden, en lillebitte forrykkelse fra dagens vanlige rytme, og de glemmer ordene i bønnen. Hildegard står med front mod kvinderne for at dirigere sangen, hendes egen onde nat styrtede med fuglen, hun gransker sine døtres velkendte ansigter, kalder de flakkende øjne til orden.

Søndag er hviledag, så Hildegard må vente til om mandagen efter kapitelmødet med at komme til at tale med Volmar. Abbeden har bestemt, at Hildegard kun skal deltage i ét kapitelmøde om ugen, om torsdagen, til trods for at hun som praktisk leder af kvindeafdelingen gerne vil deltage oftere for at få indflydelse på og viden om fælles anliggender. Abbeden insisterer også på at fastholde hendes titel som subpriorinde i stedet for formelt at indsætte hende som abbedisse i kvindeafdelingen. Hildegard protesterer ikke, det er bedre at indordne sig, der hvor hun kan.

Hun venter på Volmar i scriptoriet, lader fingrene glide over en stak blanke pergamentark. Ved siden af den illumination, han er i gang med, ligger dommedagsvisionen. *De sidste tider vil tynge af mange farer, og verdens undergang vil varsles i mangfoldige tegn.* Rammen om billedet er en flammende ranke, farven går igen i dragter, ild og hud, bader

billedet i et rødt skær, som om det er opstået af ildens på en gang rensende og ødelæggende kraft. *Ligesom mennesket overfalder af mange svagheder, når dets livs afslutning nærmer sig, så det opløses under store lidelser, når dødstimen kommer, sådan går der også store lidelser forud for verdens undergang, som opløser verden gennem mange rædsler.*

Hun følger med fingeren de cirkler og streger, som Volmar har tegnet. Hun fortaber sig, hun bevæges ved tanken om den kraft, der strømmer gennem hans hænder.

»Er du tilfreds?« Hun har ikke hørt ham komme, nu står han lige bag hende. Hun nikker uden at vende sig om.

»Du græder?« Han går halvvejs rundt om hende, lader den ene hånd hvile på pulten. »Du ser træt ud.«

Hun ryster på hovedet, kniber øjnene i.

»Jeg sover ikke meget for tiden,« svarer hun.

Volmar nikker uden at sige noget.

»Forleden nat troede jeg, du var død,« hvisker hun.

»Død?«

»Jeg kunne ikke finde dig.«

»Ledte du efter mig?«

»Jeg gennemgik alle klosterets rum i mine tanker, jeg plejer at kunne fornemme, hvor du ... jeg blev så bange for, at jeg havde talt med dig for sidste gang.«

»Du så min død?« spørger han uden tegn på sindsbevægelse.

»Nej, det var ikke sådan,« Hildegard ser forpint ud.

Længe siger ingen af dem noget. De ser på illustrationen og ser den ikke.

»Skal vi gå ud i urtehaven sammen?« spørger han, og hun er taknemmelig. Der kan de tale sammen, der går vinden gennem huden og blander tankerne med luft, så de bliver lettere og mere forsonlige.

Blæsten har spredt blade i bedene, nattens regn har tvunget vækster i knæ. Volmar går foran hende, retter på en sammenfalden citronmelisse, gnider de fugtige blade mellem fingrene.

»Kulden er kommet pludseligt,« siger han, »vi får travlt,

hvis vi skal nå at høste og tørre munkepeber nok til vinteren.«

Hildegard går tavs ved siden af ham. Den våde sensommer har besværliggjort indsamlingen af urter til vinteren, stængler og blade rådner ved jorden.

»Det var ikke et varsel,« siger hun uden videre, og Volmars hånd bliver hængende i luften foran en plante. »Det var ikke din timelige død, jeg så.«

»Jeg er parat, når min tid kommer,« svarer han og skubber bunddækkets planter på plads med foden. »Men det vil ikke genere mig at vente,« tilføjer han og smiler. Et kort og smalt smil, der opstår og forsvinder i samme sekund.

»Smiler du af mig?« spørger hun og bliver stående på stien, mens han går videre til munkepeberbusken. Han nikker en enkelt gang.

»Du smiler!« Hun går nogle skridt mod udgangen og vender så om igen. »Volmar,« hvisker hun til hans ryg, »jeg kender ikke længere mig selv.«

Han har slået hættten op for at få varmen. Han må lægge nakken en smule tilbage for at kunne se ud under den. Lige siden han så hende stå i scriptoriet lidt tidligere, har han haft en fornemmelse af, at hun har noget vigtigt at fortælle.

»Det er galt fat med mig,« siger hun bare, »jeg har set det levende lys, det har fyldt mig med visdom og en glæde så stor, som jeg ikke troede, det var noget menneske forundt at opleve. Hvorfor er det ikke nok for mig, Volmar?«

»Hildegard,« siger han. Utålmodigheden punkterer roen i hans stemme. Det er langt fra første gang, hun taler sådan til ham.

»Jeg ved selv, hvorfor det ikke er nok,« farer hun op, »det er, fordi jeg er et lerkar, der først tager imod Guds ord, siden dumt glemmer det hele, udtørres og går midt over.«

»Man kan skabe en krukke af ler,« svarer Volmar og vender sig mod planterne igen, »men det er stadigvæk tomheden indeni, der gør, at vi kan bruge den.«

»Ja, tomheden, men ikke, hvis den er gået itu,« siger hun og sætter sig på hug. Det regner igen, luften er tæt af fine dråber. I lang tid er der ingen af dem, der siger noget. Så rejser hun sig langsomt.

»Jeg er tilfreds,« siger hun, »med alt, hvad du har tegnet og skrevet. Jeg glemmer at udtrykke min taknemmelighed og min beundring for dit arbejde, Volmar.«

»Vi kan ikke plukke munkepeber i det her vejr,« siger Volmar og klemmer sig forbi hende, »vi må vente på to sammenhængende dage uden regn.«

»Volmar, du kender min klodsethed,« siger hun og følger efter ham, »jeg sagde det ikke, fordi jeg tror, at du angler efter min ros, jeg mente bare ...«

Han sætter farten op, hun går i hælene på ham. Samtalen har endnu en gang gnavet sig selv itu, og i infirmeriet skilles de. Volmar skal instruere nogle unge brødre i tilberedningen af miksturer, Hildegard vil tilse en syg kvinde fra landsbyen. Lige før sekst er de færdige, Hildegard venter på Volmar i gangen foran sygesalen. Det plager hende, at det ikke lykkes hende at tage mod til sig og sige tingene ligeud. Volmar svarede hende med samme venlighed som altid, men det er, som om han ikke rækker ud efter hende længere, og det piner hende.

»Ikke mere nu, Hildegard,« siger han, med det samme han ser hende, »i morgen. Eller efter måltidet.«

Hun ryster på hovedet. »Hungrer en lerkrukke også efter at blive fyldt af vin?« spørger hun, selvom det slet ikke var det, hun ville sige.

»Jeg kan godt se, at du lider,« hvisker han.

»Jeg ved, jeg kan stole på dig, Volmar. Du har aldrig svigtet mig, heller ikke når du har haft al mulig grund til at gøre det. Det sværeste er at skjule det, der ikke er der: tomheden, som jeg bærer i mig, og som plager mig mere end noget andet. Jeg har en sugende fornemmelse af, at jeg står på kanten af en afgrund. Det er, som om jeg forstener, Volmar, jeg ...« hun slår ud med hænderne, hvæser som en kat, der er trængt op i en krog. »Jeg ved ikke, hvad der er rigtigt og forkert, mit mod svigter mig, Volmar. Selv nu, da jeg taler med dig, svigter det mig, og jeg skammer mig over mig selv.«

Volmar rømmer sig. Siden paven kaldte Hildegard for Guds talerør for et par år siden, har hun, der altid har været svagelig, været stærkere end nogensinde. Han har længe

haft en fornemmelse af, at der er noget, der nager hende, men hun taler sjældnere og sjældnere med ham om andet end manuskriptet eller praktiske anliggender. Når hun endelig kommer til ham, er det hver gang på denne måde: forvirret, anfægtet, hjælpeløs. Lige meget hvad han siger, føles det, som om de står og slider i hver sin ende af et reb, og han ved ikke, hvad hun vil.

»Jeg kan ikke fortænke dig i at miste tålmodigheden med mig,« hvisker Hildegard og ser ned i gulvet. »Du må synes, jeg er utaknemmelig.«

»Min tålmodighed?« Volmar ryster på hovedet, »det er svært at tjene Herren fuldt ud, hvis jeg hele tiden skal tænke på, hvordan jeg kan hjælpe dig gennem lidelse.« Han ville ønske, hun bare var gået tilbage til kvindeafdelingen og først var kommet til ham igen, når hun var faldet til ro. Vrede er en smitsom sygdom. »Du støder mennesker fra dig,« udbryder han alt for højt. »I kvindeafdelingen allierer du dig med Richardis, her arbejder du næsten hver eneste dag sammen med mig, og alligevel støder du os begge to fra dig. Vi er kugler, som et barn har kastet på jorden, vi puffes først i den ene, så i den anden retning. Når jeg ser Richardis sammen med dig, ser jeg mørket i hendes blik. Hos hende bliver sorgen over din ustadige vekslen til jalousi.«

»Hvorfor i alverden skal vi tale om Richardis?« afbryder Hildegard ophidset.

»Den ene dag er du livlig og mild,« svarer han, mere dæmpet end før, »den næste er det stik modsat. Sådan har det ikke altid været. Jeg ved virkelig ikke, Hildegard ...« Han går i stå og lader hænderne falde. Han fortryder allerede sine ord, han kan se, han har såret hende.

»Jeg skubber jer bort for ikke at trække jer med ind i de gløder, der ser uskyldige ud, når de er dækket af tavshedens aske, men som øjeblikket efter kan sætte alting i brand i urimelige vredesudbrud,« hvisker hun. »I går skældte jeg Kunigunde ud, fordi hun spildte tælle på gulvet. I morges pålagde jeg Agatha en alt for hård straf for en ligegyldig forseelse.« Hun lægger panden mod den kølige mur. »Hvad skal jeg gøre, Volmar? Jeg ved ikke, hvem jeg skal vende mig til. Jeg ønsker ikke at belemre dig,« jamrer hun.

»Sorg,« siger Volmar stille, »er tynd som en underkjortel. Vreden er en rustning. Men den hjælper dig ikke, når angrebet kommer indefra.« Han standser. Det gør alligevel ingen forskel. Hun er en gammel kone, der opfører sig som en pige. Hvis bare han kunne forstå, hvad der er i vejen med hende, ville han vide, hvad han skulle sige, og ikke hele tiden føle sig som et fjols. »Hildegard, jeg ville give dig mit råd, hvis jeg troede, det nyttede noget,« siger han i stedet for, »du må være tålmodig, andet kan jeg ikke sige.«

Hun står helt stille, som om hun venter, at han skal fortsætte. Der er noget på en gang usikkert og utålmodigt over hende. Volmar nikker langsomt til hende, hun nikker igen, så tegner hun et kors for sit bryst, inden hun går.

Lyset gløder som rav, fanger eftermiddagen som en myg. Hildegard gennemgår salmerne med kvinderne, men denne endeløse dag forstår de ikke, hvad hun mener, når hun retter dem. Højrød, siger hun, et flækket hyben, grågrøn som vinterhimlen før daggry. De måber, de tripper nervøst, de synger, men lyden af deres stemmer kommer slet ikke i nærheden af den musik, Hildegard hører i sit indre. Hun sender dem bort til dagens arbejde uden videre forklaring og går selv ud i urtehaven igen. I kvindeafdelingen er der så trangt, at de må gøre sig umage for ikke at støde ind i hinanden.

Det er holdt op med at regne, væden går gennem skosålerne. Hun plejer at falde til ro i den have, som hun selv har været med til at anlægge og udvikle gennem årene. Der er mere end to hundrede forskellige planter, bedene er kantet med buksbom, der er lave, flettede hegn langs de grusstier, der fører ind til den lille, cirkulære plads i midten. Der, hvor stierne mødes, er et groft tilhugget regnvandsbassin af rosa sandsten. Om sommeren snapper spurvene efter myggelarver, småfugle sidder på kanten og pudser deres fjer. Nu er vandet fuldt af visne blade og døde insekter. Hildegard skovler våde blade op, det iskolde vand prikker fingrene følelsesløse. Hun ånder på sine fingre, betragter sit utydelige omrids genspejlet i det mørke vand. Som lille pige i Bermersheim spejlede hun sig i poleret messing, i stille vand, i mørkt glas. Hendes mor, barnepigen Agnes og hendes storesøstre

lo ad hende. Forfængelighed, sagde de. Et lille, forfængeligt skravl. Hendes søstre spejlede sig endnu mere, en svimmel dans af silkeærmer, polerede hornkamme og hårsmykker af guld og sølv, af røde kinder og læber smurt med fedt. *Et spejl er aldrig det samme*, svarede hun engang, og ordene fik dem til at standse deres gøremål, *hvert blik får det til at ændre sig*. Deres tavshed varede ikke længe, bagefter lo de endnu højere, kaglende og spottende. Et spejl er aldrig det samme for den, der leder efter noget andet end sig selv i sit eget ansigt. Lille Hildegard ledte efter noget, hun ikke kunne beskrive, noget, der alligevel aldrig ville få dem til at holde op med at le.

Hildegard bøjer sig ned over vandoverfladen. Blikket er en nål, der går tværs gennem alle de tider, et menneske har kendt, tanken er den tråd, der føjer lagene sammen. *Her er mit ansigt, her er mine tænder, mørket i min åbne mund, nålen op og ned, stemmens kraft, gråd ligner en flaksende due, grå og opløst i lys, deres latter ligner det sted, hvor bolden ramte min fars kødfulde hånd, da jeg kastede den til ham, fordybningens sortrøde skygge*. Nålen op og ned, lyde sys fast til syn til tanker til den kraft, som strømmer fra alting, som nogle gange standser menneskers bevægelser, som får jorden til at trække den fortvivledes blik tæt ind til sig, månen, der skubber til skyerne og får den kælvende ko til at brøle. Nålen op og ned. *En forbindelse mellem alt, hvad der findes, er åbenbart skjult for de andres øjne, forbindelsen må genoprettes, hvordan kan jeg hjælpe? Når jeg er skabt i Guds billede, ser jeg så Gud derinde? Burde jeg ikke føle den samme glæde, som Gud følte, da han første gang så det menneske, han havde skabt? Hvorfor ser I det ikke? Hvorfor forstår I det ikke?* Dengang så hun sit barneansigt i hundrede spejle, så, hvordan kreds efter kreds bredte sig udad, drejede om sig selv, greb fat som slyngplanter, vikled ethvert menneske sammen med andre, bandt dem til jorden, til himlen, til vandet, til naturen, lod dem trække vejret gennem den samme mund. Hendes søstres latter overdøvede hendes egen stemme, den rungede gennem rummene i Bermersheim, den runger endnu, tværs gennem årene, et spottende ekko, et mærke sat af gloende jern, og efter det var alting forandret.

Hildegard holder om stenkummens kant, hun holder så

hårdt fast, at det gør ondt under neglene. I vandets spejl ser hun ingenting. Der, hvor hun som barn så kærligheden som en hinde over ethvert spejlbillede, ser hun nu kun et hornet, gennemsigtigt skjold som det, et insekt efterlader, når det gnaver sig videre ud i verden for at infiltrere rodnettet under træer, der dækker deres mørnede rødder med bladguirlander, men alligevel styrter omkuld ved det mindste vindstød. I spejlet bliver hendes ansigt forvrænget af tavshed, der giver det ingen mening at bevæge sine læber. I det levende lys fik hun en befaling, hun ikke kan føre ud i livet. Nu bliver hun straffet for sin ulydighed med al denne uro. *Jeg er ikke stærk nok*, hvisker hun mod vandoverfladen, *jeg strejfer rundt mellem minder fra fortiden, jeg misbruger mine gaver til at lede efter varsler. Er min svaghed så ikke tydelig nok for dig?*

Gud taler ikke til hende, som han gjorde før, det er, som om hun hele tiden kan høre et tilbageholdt og afventende åndedræt. Hun knæler ved sandstenskummen. Fugten gennembløder kjolen, himlen er hvid, regnen er hvid, men jorden farves alligevel mørk. Hun presser panden mod stenen, det er en kold og skarp smerte. Hver gang hun ser Volmar, taler hun om andre ting end det, der fylder hende, og noget bliver ved med at briste. Det er umuligt at få de ord over læberne, umuligt at sige: Volmar, jeg skal væk.

Før var vægtskålen i perfekt balance, før var hun tilfreds. Lige indtil den dag, det levende lys sidst viste sig for hende. Det er flere måneder siden, hun var netop kommet tilbage fra infirmeriet, hendes hænder var røde af bær. Hun var glad over, at den behandling, som hun og Volmar havde iværksat for en lungesyg så ud til at virke. Hun havde stået ved vaskeskummen og gnedet sine hænder i fint sand for at få bærfarven af. Hun havde ikke tænkt på nogen verdens ting, netop da havde lyset vist sig for hende. Når Stemmen taler, længes hun kun efter at blive ét med den, efter selv at blive til ord og smelte sammen med den bløde, rungende tone. *Mit hus er vigtigere end dit*, havde stemmen sagt, *hvis du føler dig mere tryk mellem Disibodenbergs mure end andre steder, forråder du mig. Mit hus har et uendeligt antal værelser, mit hus har åbne døre, og kommer du ikke, som jeg befaler, er det, fordi du lader dig trække omkring som et dyr. Mens stemmen talte til hende, så*

hun en mægtig bygning, tårnene rakte lige op i himlen, forrådsældrene var gravet ned i den fede, sorte jord. Det hus glødede og strålede, som var der en sol i hvert værelse. I en trang og lavloftet sal så hun sine døtre og søstre gøre sig klar til at rejse. De bar sorte uldkapper uden på kjolerne, deres hætter var slået op, så hun ikke kunne se deres ansigter. Selv svang hun sig op som en spurv og så hele verden oppefra, så klosteret klynge sig til bjerget, så floden bruse og dunke, så, hvordan vinden ruskede i træerne, så blade i tusinde farver sætte jorden i brand. Hun så sig selv gå ad stien fra klosteret på Disibodenberg til floden Nahe, så kvinderne følge efter sig i gåsegang med alvorlige og sammenbidte ansigter, så dem stige om bord i et tomastet skib, og hun forstod, at hun skulle forlade Disibodenberg for altid.

Så længe hun kunne høre stemmen, var hun helt rolig. Bagefter var hun ude af sig selv, men hver gang hun spurgte, hvad synet skulle betyde, så hun det samme ukendte sted for sig og hørte de samme ord i sit indre: *Grundlæg et nyt kloster. Før dine døtre væk fra Disibodenberg. Sådan skal du tjene mig.*

Nu spørger hun ikke længere om noget, og lyset har trukket sig bort fra hende. Der er nogle ting, der må være uforanderlige. Hildegard hører til på Disibodenberg, det er hendes hjem og hendes verden. Hun har ikke været uden for klosteret i årevis, og den ene gang, hun var nødt til at rejse, blev hun så overvældet af det, hun så, at hun var lang tid om at komme sig bagefter. Mellem klostermurene på Disibodenberg kan hun tjene verden. Der kan hun dele sig i tusinde stykker og gennem bønnen nå ind i de lidendes hjerter. At tænke sig, at hun skal grundlægge et kloster, er ikke kun vanvid, det er en umulighed. Hun har været svagelig, siden hun var barn, og det er langt fra sikkert, at hun ville kunne klare så strabadserende en mission. Hun er ikke ung længere, hun er næsten halvtreds år gammel. I rolige øjeblikke lykkes det hende næsten at tro, at det er hende, der ikke kan skelne mellem sin egen fantasi og Guds stemme. Andre gange dukker den uvelkomne tanke op, at når hun det sidste par år har været raskere end nogensinde, må det være, fordi hun skal rustes til at løfte denne vanvittige opgave.

Forklaringen på evangeliernes dybeste hemmeligheder og

den musik, som stammer fra firmamentets højder, det er, hvad hun viser verden som vidnesbyrd om Guds storhed. Hvis hun sagde, at hun ville rejse og tage kvinderne med sig, ville det vidnesbyrd være svært at få øje på. Hun er ikke dum. Der er altid høge, der venter på at slå kløerne i en spurv, selvom den bærer et kors om sin hals. Derfor er hun forblevet tavs, men selvom hun ofte har længtes efter stilhed, er den tomhed, der er fulgt efter synet, mere pinefuld end noget andet. *Så straf mig i stedet for*, hvisker hun, mens hun endnu knæler ved bassinet, *lad mig mærke din vrede og din skuffelse. Ser du ikke, at jeg er nået til min yderste grænse? At jeg ikke har styrke nok til at leve op til dine krav? Straf mig, eller tving ordene ud af mig*, hvisker hun og rejser sig op. Himlen er lige så lav og hvid som før. Tomheden får hjertet til at springe et slag over.

Hildegard leder tidebønnen i refektoriet. Bagefter går kvinderne til kirken for at synge. Hildegard har insistere på, at de synger i kirkerummet for at afpasse deres stemmer efter rummets klang, så det ikke virker fremmed ved højtiderne, og abbed Kuno har tilladt det på betingelse af, at de bliver bag skærmen på hverdage og ikke er synlige fra bænkerækkerne. Pilgrimme og landsbyboere har adgang til kirken, spredte øer, bøjede nakker, de lytter andægtigt til kvindernes sang.

Hildegard får tårer i øjnene, da det i enkelte øjeblikke lykkes sangen at gennembryde den mur, der er opstået mellem hende og verden. Når kvinderne rammer tonerne rent, lyder det, som om de synger med én vældig mund. Da bliver hendes døtre til engle, da ophæver musikken alt det, der adskiller ét menneske fra et andet, og tonerne får luften til at sitre, så ansigter og hænder flyder sammen med lys og skygge, så dragter og stengulv og stager og støv først opløses, så samles i et eneste bankende hjerte, der et øjeblik gør dem alle til ét med himmelen. Da bøjer sangens pragt sig hengivent og ydmygt, omslutter og bærer ordet lige ind i Paradis.

Et øjeblik efter er det, som om døtrene er tungnemme og døve. En synger ude af trit med de andre, tre river sig løs og følger galpende efter. Hun løfter hånden, så de tier. Djævelen

husker også de smukke sange, som han hørte, da han endnu havde hjemme i Paradiset, og forsøger i sin forfærdelse og ondskab at slå harmonien itu ved at bryde koncentrationen og friste søstre med urene tanker. Hildegard sukker, hun tæller tavst til tyve, før hun giver dem tegn til at begynde forfra. Hun lytter fuld af længsel til de famlende toner, hun følger dem med sine hænder, dirigerer med bevægelser så rolige og rytmiske som åndedrag.

*Herre, jeg priser dig
For du har trukket mig op fra dybet.*

Hun tænker på Volmars ord om den tomme krukke. Hun tænker, hun netop må blive en krukke forsejlet med låg. Så længe hun kan være stille i arbejde og bøn, så længe ingen skubber til hende, ingen uregelmæssigheder turrer hende, er der ikke andre end hende selv, der behøver at kende til synet om det nye kloster, hendes ulydighed og den tomhed, der er fulgt efter.

*Jeg sagde i min tryghed:
Jeg skal aldrig vakle.
Herre i din nåde
Gjorde du mit bjerg til en fæstning.*

Måske kan Herren alligevel se hendes svaghed, måske kan han, der kender hendes inderste, bedre end hun selv gør, virkelig se, at hun ikke egner sig til noget så stort som at grundlægge et kloster. Hun vil yde, hvad hun kan, i alt hvad hun gør, og han vil forstå hendes angst for at forlade sit hjem og Volmar. Han vil vide, hun ikke virkelig ønsker at synde mod ham, han vil se hendes sorg.

*Men du skjulte dit ansigt
Og jeg blev grebet af rædsel.*

Gud har prøvet hende, og hun knækkede midt over, hun ærgrer sig over sin egen uduelighed, hun fordømmer sit krysteragtige sind. Men inderst inde er hun lettet. Hun vil

tjene, som andre tjener. Hun vil bruge de evner, hun har, men hun vil ikke længere være udvalgt og særlig. Hun kan blive ét med de andre, deres blikke vil ikke længere flakke af ærefrygt, når de tiltaler hende. Med tiden vil de glemme, hvordan det var. Med tiden vil hun være en simpel subpriorinde på dette bjerg, intet andet. Hun vil tage sig af pilgrimmene, indtil de heller ikke længere vil komme rejsende fra alle egne af landet.

*Til dig, Herre, råbte jeg,
jeg bad Herren om nåde:
Hvad vinder du ved mit blod,
når jeg går i graven?*

Hildegard har fortabt sig i tanker, hun ranker ryggen og ser på sine døtre. Deres ansigter flyder sammen, en grå hvirvel, én stor mund. Hun er blevet ved med at bevæge hænderne for at dirigere dem, uinspireret, ude af takt. Deres sang daler mod jorden, klinger hårdt som sværd mod sværd, men denne gang var det ikke deres skyld. Hun gør igen tegn til, at de skal tie. De står lidt uroligt, halvcirkler med de laveste piger forrest. Et par af dem skutter sig, en undertrykker en gaben. Hildegard er forvirret over, hvor langt bort hendes tanker førte hende. Pigerne ser ned i gulvet, kun Richardis bliver ved med at betragte hende, roligt og opmærksomt.

Richardis er ikke bange for Hildegard. Det har de andre heller ikke grund til at være. *Skældte din mor dig aldrig ud?* spørger Richardis nogle gange noviceerne, når de flæber over at være blevet irettesat af Hildegard. *Gjorde hun det ikke med hårdere ord eller ligefrem med hånden?* Så snøfter de og nikker og kan ikke forklare sig. Alligevel forstår Richardis det godt. Alle ønsker at være i Hildegards nærhed, og ingen kan bære tanken om, at hun vil støde dem fra sig. Men Hildegard støder i virkeligheden ingen fra sig, hun taler venligt til dem det meste af tiden, hun vejleder dem, der har brug for det, hun styrer kvindeafdelingen med sikker og retfærdig hånd, så ingen skal mangle noget. Hun lytter til deres ønsker, selv når det drejer sig om fjerdyner eller mere frugtsaft til fastegrøden. Indimellem bliver hun gal, nogle gange uden at de

forstår hvorfor, men hun støder ingen fra sig, for hun holder dem alle på samme afstand. Venligt deltagende, energisk, en lille smule fjern. Kun Richardis har fået lov til at træde ind over den krans, der er tegnet om Hildegard, som ingen kan se, men alle fornemme. Kun Richardis står helt tæt ved hende, kalder hende både mor og søster og datter, taler med hende, som andre ville ønske, de turde.

Richardis bliver ved med at se på Hildegard. Først ved antydningen af et nik, tager hun blikket til sig. Det er et tegn til, at de ikke skal synge mere i dag, og Richardis signalerer tavst videre til kvinderne, der stiller sig på række for at gå tilbage til dagens arbejde.

Hildegard stiller sig i døren. Hun lægger hånden på hver enkelt hoved og hvisker en velsignelse. Richardis går forrest, den yngste, Anna, tripper af sted allerbagerst. Hildegard koncentrerer sig om at se på dem alle sammen, om at læse deres ansigter. Udenpå er hun altid den samme, men indeni falder sten på sten fra hinanden i den kirke, som det levende lys engang lod rejse i hendes sind.

Om aftenen går hun først gennem novicernes sovesal, så gennem nonnernes. Sengene står så tæt, at de næsten støder op til hinanden, og kvinderne må kravle i seng ved fodenden. Hun lader et lys brænde begge steder, som Benedikts regel foreskriver, men tager ikke noget med ind i sin egen celle. Hun hvisker i mørket, hun besegler sin hemmelige pagt: Hun vil være tålmodig. Hun vil lade hemmeligheden opsluges af tomhed, og med tiden vil Herren vise hende nåde. Volmar ved det allerede, Richardis fornemmer det givetvis, men hvis kvinderne først får nys om, hvilket mørke hun kæmper imod, vil de blive skræmte og uopmærksomme i bøn og arbejde. Kun en dårlig mor vil lade det ske for sine børn, tænker Hildegard. Kun en mor, der i virkeligheden selv er som et barn i sin sjæl, en mor, der ikke vil lede, men trøstes af sit afkom. Der er en fred i den tanke. Hun falder i søvn med det samme, og det lykkes hende for første gang i flere måneder at sove uafbrudt, indtil klokken kalder til matutin.